

מבוא מזהר
שיחות הר"ן

שיחה יז

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

הזכיה אחד על התמדת הלימוד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמח)

שיחות הר"ן סימן יז

מונה על פי דפוס ראשון שנת תקעה שהדפוס מוהרנ"ת בסוף ספורי מעשיות בשם ליקוטי מוהר"ן

הוכיח את אחד על התמדת הלימוד. ואמר לו. מדוע לא תלמוד מזה תפסיד בזה. הלא תקבל עו"הב על הלימוד. ואין צריך לומר. כשהתורה מראה אהבה לאחר. אז אין רוצה כלל עו"הב. רק שרוצה את התורה בעצמה. וחלא גם הש"י לומד. כמו שמבואר בדרו"ל סדר היום שיש להקב"ה שלש שעות עוסק בתורה וכו'. ובדורות הללו בעו"ה נפל לימוד התורה מאד. ודע שהגדולים שהיו בדורות שלפנינו דהיינו הרבנים הגדולים שהיו אז לא היו יודעים שום כוונות. ואעפ"כ היו יכולים לעשות מופתים רק ע"י לימוד התורה הקדושה, כי עי"ז כשהיו אומרים איזה דיבור נתקיים כך:

הוכיח את אחד על התמדת הלימוד

שיחות הר"ן אות יז

מקום וזמן אמירת התורה
שיחה זו נאמרה לר' ליפא
מראשוני חסידי רבינו מעט לפני
חנוכה תק"ע לאחר שלא נראה
לרבינו הרבה זמן. אז נאמרה גם
תורה ס"ח בליקוטי תנינא.
(פרפראות לחכמה; כוכבי אור, נ"ה).

(לד)

פתיחה

רבנו מחזק אותנו ללמוד תורה בחמישה טעמים

שיחות

אין

לקוטי הלכות

אין

קושיות

- א. הוכיח את אחד על התמדת הלימוד. ואמר לו. מדוע לא תלמוד – צ"ע פתח בהתמדה משמע שמדבר אל אחד שלומד רק לא מתמיד, וסיים בלמה לא תלמוד, משמע שלא לומד כלל, עד שצריך לומר לו שמקבלים שכר על הלימוד. כוונת רבנו להביאו להתמדה ממש אלא כיון שנפל לגמרי מהלימוד התחיל לדבר מעצם הלימוד.
- ב. ואמר לו. מדוע לא תלמוד מה תפסיד בזה – תימה מה שאומר לו מה תפסיד, הרי היה זה ר' ליפא תלמיד ותיק של רבנו בוודאי ידע מה מפסיד. בכבבי אור אנשי מוהר"ן ל' מספר המעתיק שר' ליפא היה חסיד עובד ה' עד שנפל לתאות ממון ועזב את התורה ואת רבנו, וכשהוכיח אותו רבנו זה היה כשחזר לרבנו אחרי כמה שנים שעסק במסחר ולא הצליח.
- ג. שיחה זו נאמרה בחנוכה תקע ואז גם אמר תורה סח תנינא וכידוע כל מה שדבר רבנו בכל זמן היה בעניין שהיה עסוק בו. ולפ"ז צ"ע כי בתורה סח/י מדבר על כך שמי שהוא בדיותא תחתונה צריך לחזק אותו שגם שם ה' עמו, ומדוע את ר' ליפא רבנו הוכיח ולא חיזק? נראה שאדרבה זה החיזוק הטוב ביותר שאע"פ שכל כך שנים ביטל תורה ודרך אחרי הממון שהוא ע"ז הפך התורה, אעפ"כ אם יחזור ללמוד יזכה הרבה. שהרי בודאי לא שייך לחזק אדם כזה שגם בלי לימוד ה' עמו.
- ד. ואמר לו. מדוע לא תלמוד מה תפסיד בזה – צ"ע כי טענת מה תפסיד משמע שכדאי לו, אבל לא שחייב ללמוד, והרי חז"ל אמרו/י אפילו עוסק בתורה אבל לא כראוי נקרא נזוף, ועוד יותר הרי מענישים על ביטול

^א כוונת אלול תשפ"א

^ב תורה סח תנינא – עקר שלמות הצדיק – שיוכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונדמה בדתו שהוא במדרגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההפך; וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך. וזה השלמות מוכר שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל, כי צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדיין הוא סמוך לה' ממש, בביכול, ולעוררו ולגלות לו: ה' עמו, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, כי הוא יתברך עמו ואצלך וקרוב לך ממש, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו). על-כן אפילו אם האדם נופל, חס ושלום, למקום שנופל, רחמנא לצלן, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש – גם משם יוכל לדבק את עצמו בה' ולשוב אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו. ....

^ג משנה מסכת אבות פרק ו (ב) אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבירות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממנה נחליאל ומנחליאל במות:

תורה/י. ואולי כנ"ל כיון שרבנו עסק אז בתורה סח תנינא שבה מדבר שמי שהוא בדיוותא תחתונה צריך לחזק אותו שגם עמו נמצא ה', על כן לא הוכיח אותו אלא רק בדרך של חיזוק.

ה. כשהתורה מראה אהבה לאחד – צ"ע איך היא מראה אהבה? נראה כמים הפנים לפנים דהיינו כמו המים שאדם רואה בהם את פניו וכשהוא צוחק גם בפניו שבמים צוחקים כך התורה מראה פנים לכל אחד כפי שהוא מראה לה פנים, וכשהתורה מגלה אהבה אזי מתגלים לו חדושים ושמה בלימודו וזוכה למדת ההסתפקות כי היא ממלאה כל חסרונותיו בבחי' דעת קניית מה חסרת.

ו. והלא גם הש"י לומד – צ"ע מה הביאור בזה, מה מתחדש להקב"ה בלימוד. החת"ס/י כתב שלא מתחדש לו אלא הוא מחדש להוטים בתורה, וכן כתב בן יהוידע/י שלימודו הוא לתקן את העולם. אבל ראה מהר"ל ע"ז ג/י נראה

תפארת ישראל – [לז] שכל מי שאינו עוסק בתורה – כראוי: [לח] נקרא נוזף – ר"ל מוגער הוא מאביו שבשמים, והגערה הוא האוי, הדבר שאינו של ניחה שקרה לו מה, שבוה גערו ה', ויזהירו על שאינו נוהג כראוי, ונ"ל דאין ר"ל דנקרא מבני אדם בשם נוזף רק ר"ל שכל אוי שיקרה לו בעולם הוא קריאה בנזיפה שיקראו לו משמים להעירו משנתו וחלומו, כמ"ש כאשר יסר וגו' כדי שייטיב א"ע: [לט] שנא' נזם זהב באף חזיר – הנזם הוא כח השכל שחננו ה' להאדם, וכשישתמש בו לדברים בזויים, הרי הוא כחזיר הנוזר, המשתמש בנזם שבאפו ללכלכו באשפתות:

שבת דף לב: – ת"ר בעון נדרים בנים מתים דברי ר"א בר"ש ר' יהודה הנשיא אומר בעון ביטול תורה בשלמא למאן דאמר בעון נדרים כדאמרן אלא למ"ד בעון ביטול תורה מאי קראה דכתיב (ירמיה ב-ל) לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו ר"י בר יצחק אמר למ"ד בעון נדרים נמי מהכא לשוא הכיתי את בניכם על עסקי שוא מכדי ר' יהודה הנשיא היינו רבי ורבי בעון נדרים קאמר בטר דשמעה מר"א בר' שמעון.

ושם דף לג: בעון עינוי הדין ועיוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה חרב וביזה רבה ודבר ובצורת בא ובני אדם אוכלין ואינן שבעין ואוכלין לחמם במשקל דכתיב והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית וגו' ואין ברית אלא תורה שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו' וכתיב בשברי לכם מטה לחם ואפו עשר נשים וגו' וכתיב יען וביען במשפטי מאסו:

ושם דף לג: – כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היה שם רבי יהודה ורבי אלעזר ברבי יוסי ורבי שמעון נשאלה שאלה זו בפניהם מכה זו (מחלת האסכרה) מפני מה מתחלת בבני מעיים וגומרת בפה נענה רבי יהודה ברבי אלעאי ראש המדברים בכל מקום ואמר אף על פי שכליות יועצות ולב מבין ולשון מחתך פה גומר נענה רבי אלעזר ברבי יוסי ואמר מפני שאוכלין בה דברים טמאין דברים טמאים סלקא דעתך אלא שאוכלין בה דברים שאינן מתוקנים נענה רבי שמעון ואמר בעון ביטול תורה אמרו לו נשים יוכיחו, שמבטלות את בעליהן, נכרים יוכיחו, שמבטלין את ישראל, תינוקות יוכיחו, שמבטלין את אביהן, תינוקות של בית רבן יוכיחו, התם כדרבי גוריון, דאמר רבי גוריון ואיתימא רב יוסף ברבי שמעיה בזמן שהצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור, אין צדיקים בדור, תינוקות של בית רבן נתפסים על הדור, אמר רבי יצחק בר זעירי ואמרי לה אמר רבי שמעון בן נזירא מאי קראה אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן וגו'.

תענית דף ז: – אמר רב קטינא אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תורה שנאמר "בעצלתים ימך המקרה", בשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקדוש ברוך הוא מך, ואין מך אלא עני שנאמר "ואם מך הוא מערכך", ואין מקרה אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר "המקרה במים עליותיו".

חגיגה דף ה: – "ודמע תדמע ותדר עיני דמעה כי נשבה עדר ה'", אמר רבי אלעזר שלש דמעות הללו למה? אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת על ישראל שגלו ממקומן. ואיכא דאמרי אחת על ביטול תורה, בשלמא למאן דאמר על ישראל שגלו היינו דכתיב "כי נשבה עדר ה'", אלא למאן דאמר על ביטול תורה מאי כי נשבה עדר ה'? כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה. תנו רבנן שלשה הקדוש ברוך הוא בוכה עליהן בכל יום על שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל שאי אפשר לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתגאה על הצבור.

מתיבתא ע"ז ג: ילקוט ביאורים – שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה. **בחתם סופר** (שבת לא. ד"ה הנה אמרין) דקדק, מה עושה הקב"ה שעוסק בתורה, וכי חוזר הוא על לימודו שלא ישכח חס ושלום, וכן ודאי שאינו מחדש בה, שהרי הוא נצח, אלא הכוונה שהקב"ה משפיע בכל יום שכל ובינה לכל ההוים בתורה באותו היום, וכל חכם מושפע לו חלק הבינה שמוכן לו מיום שעמד על הר סיני, וגם חלק חבירו עם הארץ בעולם הזה.

בן יהוידע (ע"ז ג): שם יושב הקב"ה ועוסק בתורה. הכונה על תיקון העולמות בהמשכת המוחין וזווגי המדות העליונות ויחוד השמות, כי ידוע שכל התורה היא שמותיו של הקב"ה, וכל דבר מדברי התורה שורשו פתוח אלי מים העליונים, ולכן כינו תיקון העולמות העליונים בלשון זה שאמרו יושב ועוסק בתורה, והוא מליצה נאה ולשון נסתר.

מהר"ל חרדשי אגדות על עבודה זרה דף ג: – על המבואר שם שג' שעות לומד וג' שעות דן וג' שעות מפרנס, וג' שעות משחק, מבאר שהם עניין אחד מתמשך ורומז לד' מדרגות בחיבורו של הקב"ה אל העולם בכל יום בהדרגה יותר ויותר.

עוד מבאר שם וזה לשונו – ומפני שהוא יתברך מתחבר אל הנמצאים מצד שלימתם, שאין הש"י מתחבר אל דבר שהוא חסר, וזה אמרו ז"ל במדרש (ב"ר פ"ג) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' ואלקים ארץ ושמים הזכיר שם מלא על עולם מלא, כי אין אל הש"י חבור אל דבר חסר, ובכל יום ויום הקב"ה מחדש מעשה בראשית, לכך נחשב כל יום לבריאה בפני עצמה. ולפיכך אמר כי בג' שעות ראשונות הוא עוסק בתורה, כמו שהיה מביט בתורה בתחלת הבריאה וברא את עולמו, אף עתה עוסק בתורה ומחדש מעשה בראשית בכל יום, וזה נכון בתחלת היום שאין כאן שלימות הבריאה, ואין כאן חבור גמור עד סוף היום שנשלם, ואז הש"י שוחק עם הלוייתן שהוא חבור גמור והתאחדות הרצון לגמרי עם עולמו כמו שיתבאר. כך יש לפרש והוא פ' נכון בלי ספק: **אמנם** יש לפרש ג"כ, כי מה שאמר ג' שעות ראשונות יושב ועוסק בתורה, כי מה שהוא יושב ועוסק בתורה אין זה רק ידיעת סדר המציאות, שאין התורה רק נמוס סדר המציאות כמו שאמרנו. וג' שעות שניות, שפועל בהם ומנהיגם לפי נמוס המציאות אשר ראוי. ובג' שעות שלישית הוא נותן קיום בפרנסתם, והוא המושך התמדתם, ובג' שעות אחרונות אחר שהעולם שלם יש לו התאחדות עם הש"י. וזה השחוק עם הלוייתן כמו שיתבאר. ומעתה יהיה דומה ההנהגה הפרטית של כל יום ויום לבריאה הכללית, וזה כי כאשר ברא הוא יתברך עולמו אמרו, שהיה מביט בתורה וברא עולמו, ופ' מביט בתורה כמו שאמרנו, כי העולם נברא כפי החכמה אשר ראוי להיות נמוס המציאות והיא התורה. וזה עצמו מה שאמר בג' שעות ראשונות עוסק בתורה והוא אשר היה מביט בתורה. וכן מה שאמר וברא עולמו, הוא עצמו ג' שעות

כוונתו שג' שעות ראשונות מביט בתורה שהיא תכנית נימוס העולם ומתחדש לו ההבדל בין התכנית למציאות בפועל, ואזי בג' שעות שניות דן את העולם ליישר אותו לפי התכנית.

ז. והלא גם הש"י לומד – צ"ע מזה הדמיון בין לימודו ית' ללימוד של אדם, ומה החיזוק בזה להתמיד או ללמוד בכלל. ועוד הרי לכאורה הוא ית' לא מתמיד אלא רק ג' שעות ביום, כמו בעל בית. לפי ביאור המהר"ל הנ"ל נמצא נפלא שגם האדם בלימודו צריך להשוות את המציאות שלו בפועל, עם מה שהתורה מצווה עליו, ואזי בהתבודדות לשפוט וליישר את עצמו עם מה שלמד בתורה.

ח. וְדַע שֶׁהַגְדוּלָּה שֶׁהָיוּ בְּדוּרוֹת שְׁלֹפְנֵינוּ וכו' היו עושים מופתים – צ"ע בשלמה בכלליות ירד לימוד התורה אבל בפרטיות מדוע בדורות של רבנו לא היו עושים מופתים ע"י לימוד התורה האם יש קשר בין הירידה הכללית למופתים פרטיים. נראה כוונת רבנו לא למעט מהדורות האחרונים אלא ללמד על כח התורה שגם בלי כוונות אפשר מכוחה לעשות מופתים.

ט. אבל עדיין צ"ע הרי גם בדורות שלנו היו רבנים גדולים שעשו מופתים בלי כוונות רק בכח התורה כגון החזו"א ורבי עובדיה יוסף והגר"ח קנייבסקי. ואולי כוונת רבנו שאזי זה היה יותר מצוי והיום רק אצל יחידים בדור.

י. היו עושים מופתים – צ"ע האם בבחי' בבחינת: צדיק גוזר וה' מקיים. (פסיקתא רבתי (סימן ג' אות א'), תענית כג. מועד קטן טז). או מכח הפסיקה שהיה להם שהרי פוסק הוא לאו דווקא צדיק גדול, שמכח צדקתו ששוכר טבעו אלא מכח הלימוד לשמה בהתמדה שהוא שבירת הטבע בעניין אחר. נ"ל אם מצד שצדיק גוזר צ"ע א' כי שם צדיק רומז למאן דנטר ברית דייקא כמבואר בזוהר, ובאמת כי יש עוד סגולות לעשיית מופתים כמבואר בברכות כ.ו. על רבי יהודה שמרוב המסירות נפש שלו בעשית רצון ה' כשרק חלץ נעלו ירד גשם ובתורה מו"ע"י שיבור תאוות אכילה עושה מופתים, ורבי חנינא בן דוסא (תענית כה). מכח חוזק אמונתו שהטבע הוא רק דמיון ועל כן גם החומץ יכול לדלוך כמו השמן נעשה לו מופת שהחומץ דלק. וכן חוני המעגל (תענית כג:) וכולם הם בבחי' צדיק גוזר והקב"ה מקיים אבל כל אחד מכח מסירות נפש אחרת וזכה לזה, על כן כיון שרבנו אומר כאן שמכח לימוד התורה עשו מופתים משמע שהיא עוד סגולה לעצמה לזכות לצדיק גוזר והקב"ה מקיים.

יא. היו יכולים לעשות מופתים רק ע"י לימוד התורה הקדושה – צ"ע אם עשו מכח לימוד התורה הרי אדרבה היום אפשר דרא ורבו מאד הלומדים ולא זוכים לזה. וכן משמע גם בגמ' ברכות כ. הנ"ל שאב"י הקשה הרי אנו לומדים יותר תורה מדורות קודמים ואעפ"כ להם נעשו ניסים ותרצו לו שהמסירות נפש על קדוש ה' גורם ולא הלימוד. ונראה שהמשותף לכולם היא המסירות נפש אלא שכל אחד הצטיין במסירות נפש מיוחדת בעניין אחר. והכלל שכפי מה שאדם משנה את הטבע שלו כך הקב"ה משנה כלפיו את טבע העולם. עד כדי כך שאפילו גויים שעושים זאת לא לשם שמים זוכים לשינוי הטבע בידוע אבל ההבדל עצום, וכמו ששמענו מאחד שהיה שם וזכה לעשות מופתים שברגע שקיבל על עצמו לשוב בתשובה איבד את הכל.

הקדמה

מסופר כאן שרבנו הוכיח תלמיד ותיק שלו על התמדת הלימוד. נראה שזו היתה סוף כוונתו, אלא שהתחיל בחיזוק על עצם הלימוד, כמו שמחזקים אדם ששכח את מעלת התורה והלימוד בה, ופתח בריח כנגד הפסד, ואמר לו חמש טעמים שכדאי לו לשוב ללימוד התורה.

טעם ראשון מה תפסיד, הרי רק תרויח עולם הבא.

טעם שני אם תזכה גם ללימוד עד שהתורה תראה לך אהבה אזי תרויח שכר לא רק בעוה"ב אלא גם בעולם הזה.

טעם שלישי אם תלמד תקיים בזה "והלכת בדרכיו" שהרי גם הקב"ה לומד תורה בכל יום.

טעם רביעי כיון שלימוד התורה נפל בדורות אלה, מצווה לחזקו, וא"כ תקבל שכר כנגד כולם.

טעם חמישי שכדאי לך בלימוד התורה, כי לתורה כח עצום שהרי מצינו רבנים שלא שום כוונות אלא רק מכח לימוד התורה עשו מופתים ובוודאי גם עליך תשפיע התורה לטובה.

עד כאן ההקדמה

שניות אשר הוא דן את העולם לפי הנמוס הראוי, ובבריאה הכללית (שייך) [בכל] בריאה ובריא' הפרטית של כל יום ויום שייך דין, אחר שכבר נבראו הוא מיישר את מציאותם שיהיה מציאות ביושר כפי הנמוס. ובג' שעות שלישית הוא (דן) [וזן] את הנמצאים, כמה שאמר אחר גמר מעשה בראשית הנה נתתי לכם כל זרע וגו' והוא פרנסת הנמצאים. ובג' שעות אחרונות הוא יושב ומשחק עם הליתן הוא הרצון עם הנמצאים, כמו שכתב אחר גמר מעשה בראשית ביום עשות ה' אלקים הזכיר שם מלא על עולם [מלא] הוא התחברות השם מלא. הרי כי כל אלו ד' דברים בבריאה הפרטית, כמו בבריאה הכללית.

ח' ברכות דף כ. – אמר ליה רב פפא לאב"י מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום תנויי בשני דרב יהודה כולי תנויי בניוקין הוה ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמאל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא ואנן קא מצערינן נפשין ומצוח קא צוחינן ולית דמשגח בן אמר ליה קמאי הוה קא מסרי נפשיהו אקדושת השם אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם כי הא דרב אדא בר אהבה חזייה לההיא כותית דהוה לבישא כרבטלא בשוקא סבר דבת ישראל היא קם קרעיה מינה אגלאי מילתא דכותית היא שיימוה בארבע מאה זוזי אמר לה מה שמך אמרה ליה מתון אמר לה מתון מתון ארבע מאה זוזי שריא.

שיחה יז

הוכיח את אחר הוא תלמידו הותיק ליפא שנפל לתאות ממון ועזבו^ט ואח"כ חזר אליו אבל לא בשלימותו^א, ורבנו הוכיחו פעם על שעזב אותו^א ופעם על התמדת הלמוד ואמר לו: **מיהו לא תלמוד? מה תפסיד בזה הלא תקבל עולם הבא על הלמוד!**

ואין צריך לומר פשהתורה מראה אהבה לאחד דהיינו למי שמראה לה אהבה אזי כמים הפנים לפנים וגם היא מראה לו אהבה ואזי מרגיש נעימות^ב שמחה וסיפוק נפלא בלימוד, **אז אין רוצה כלל**

^ט כוכבי אור אנשי מוהר"ן אות ל – המעשה מר' ליפא ז"ל ומה שאמר לו "איך וויל ניט אז דוא זאלסט האבין געלד" ואני לא רוצה שיהיה לך כסף! והסבות מהרוח סערה שנסתבב לזה שמעתי מאבי הרני בפרת משכבו ששמע מפי מוהר"ן ז"ל (אמר המעתיק בזה יש אריכות גדול, אף אזור בקצור איזה ראשי פרקים הר' ליפא היה אצל רבנו ז"ל ואמר אז התורה כ"ג צוית צדק וכו' ושם מדבר מענין ממון, ורמז על ר' ליפא הנ"ל כי הר' ליפא הנ"ל היה ממקורביו הראשונים קדם מוהר"ן ז"ל ורבי נפתלי ומאמירת ענינו שלו נתקרב ואחר כך נפל לתאות ממון והוא עסק אז עם סוחר אחד וכו' ואמר לו רבנו ז"ל כנ"ל, וכשנסע מרבנו ז"ל חשב בדעתו הלא אם יסע לרבנו ז"ל אפשר יתקיים דבורו על כן נסכם בדעתו שלא לסע עוד ואמר שרבנו ז"ל הוא מעולם הבא, ואני מעולם הזה ואף על פי כן לא הועיל ונעשה עני כי בא רוח סערה ועקר ביתו לגמרי ואחר איזו שנים התחיל שוב לנסע לרבנו ז"ל וכשקראו לו פעם אחת מפטיר והסוף של ההפטרה היה "הלא מעתה קראת לי אבי" וכו' אמר מוהר"ן ז"ל לר' ליפא, ר' ליפא עמנו הייתם הלא מעתה וכו' כנ"ל ראייתם מה שקוראים לכם הלא מעתה וכו' וכשנסע לרבנו ז"ל הוכיח אותו במוכא בהשיחות וחי מוהר"ן סימן שט"ו במאמר "הוכיח את עמיתך" וכו' ממה נפשך וכו' ואז בכה מאד עד שהוריד דמעות מעיניו לארץ ואז אמר לו רבנו ז"ל אפלו אם יהיה הממון שלך מכסה ומצנע אפלו בתבה יפזרו הרוח, וכן היה ששכר איזה יער ובנה לעצמו שם בית דירה וקדם שנגמר הגג בא רוח סערה והפך וחרב ועשה מן הכל אבק ועפר לא יציל לכלום בשנה האחרונה לא היה על ראש השנה ושאל רבנו ז"ל עליו ותרצו אותו כי הצרך לסע בשביל אתרוגים בשביל כל האוקריינה ענה רבנו ז"ל ואמר "מה אמר לכם הראש השנה שלי עולה על הכל קיין גרעסערס דערפון איז ניטא" ודבר גדול מזה אין וזה הר' ליפא מקדם היתה אשתו בשלום עמו ואחר כך נעשית מתנגדת עליו וכשכא אל מוהר"ן ז"ל וז"ל וראה שיש לו שלום בית נותרך לו הגמרא "זכה נעשית לו עזר לא זכה נעשית כנגדו" והיה צריך לכתב "זכה עזר לא זכה כנגדו", מה תבת "נעשית" אבל עכשו מוכן, בטוב זכה נעשית לו עזר, כמו אצל מוהר"ן ז"ל, שמקדם היתה מתנגדת, ואחר כך היא בעצמה נעשית עזר, לא זכה נעשית כנגדו, כגון אצלו שמקדם היתה לו לעזר כי היא היתה מגדלת אצל החסידים ואחר כך נעשית לו מתנגדת פעם אחת אמר מוהר"ן ז"ל "במה זוכה" וכו' איך ווייס אז ר' ליפא איז גיווען פרומער פאר מיר און יעצט וויא איז ער און וויא בין איך ואני יודע שר' ליפא היה כשר ממני וכעת איפה אני ואיפה הוא!):

^א שיש"ק ח"ב רצא – רבי ליפא שהיה מקורב והתרחק, ושוב התקרב אולם גם אחר כך לא התקרב לרבנו בהתקרבות אמתית.

שיח שרפי קודש ח"ב קנו – פעם בשנסעו אנשי שלומנו לרבנו מעיר נעמירוב לברסלב, נסע עמיהם גם רבי ליפא שלא היתה לבו שלמה בהתקרבותו לרבנו, באמצע הנסיעה שנסעו בלילה, מעו בדרך, ובבקר חזרו על ידי טעותם חזרה לעירם נעמירוב, כשבאו אחר כך לרבנו, ספרו לו את ספור נסיעתם וטעותם, אמר להם, "זה היה לכם משום שאחד מהנוסעים לא היה לבו שלם בנסיעתו אלו הייתם לפחות משליכים אחד מהעגלה לא הייתם טועים." וזאלט איר חאטש אינעם אראפ גיורארפן".

^א חיי מוהר"ן אות שטו – (כה) והוכיח את אחד (ר' ליפא) שהיה מקורב ונתרחק, ואחר כך חזר ובא אליו בחל"ה המועד פסח תקס"ט. ענה ואמר אפלו אם עוברים כמה שנים ואינו נעתק ועולה ממדרגתו למדרגה עליונה ממנה ביראת שמים, רק הוא עומד במדרגתו הראשונה בבתחלה, ואפלו אם הוא גרוע יותר מבתחלה, אם הוא מקורב לצדיק האמתי ההתקרבות בעצמו הוא טוב מאד בלי שעור וערך (ואם לא היה מקורב להצדיק היה גרוע עוד יותר ויותר). הדרכים מבקשים את תפקידם, בראיתא במדרש (איכה א) על פסוק דרכי ציון אבילות, שהם מתאבלים על שפסקו עולי רגלים שהיו עוברים עליהם. וכן אלו בני אדם שהם נוסעים והולכים לצדיק האמת כשחש ושלום נפסק אחד מהם ונגמנו מלנסע, אזי גם הדרכים מתאבלים ומבקשים את תפקידם. כי הדרכים תאבים שישע עוד אחד עליהם להצדיק האמת. תמה אני איך משליכים חבורה אהובה וחביבה כזו ממה נפשך, אם באותן השנים לא הלכת בדרכי ה' כראוי, בודאי הפסדת מה שהפסדת, ואם היית עובד השם כראוי, הלא טוב היה אם היית מטיל העבדות והיהדות שלך גם כן לתוך השתפות של החברים האהובים. והיו אחרים יכולין להרחיב ידיהם ולהצליח על ידי העבדות שלך, ויתר מזה להגיד לך מה אני, ומה שהפסדת זה אי אפשר להגיד לך. אם תסע מעתה אז תתחרט על העבר:

שיש"ק ח"ב רצא – השיחה המובאת בחיי מוהר"ן סימן שטו נאמרה לרבי ליפא שהיה מקורב והתרחק, אולם גם אחר כך לא התקרב לרבנו בהתקרבות אמתית.

^ב ראה תורה עא תנינא – אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, וזהו העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בהתורה:

וראה אור החיים (דברים כו יא) "ושמחת בכל הטוב" על דרך אומרו (תהלים קמה ט) טוב ה', ולהעיר על זה אמר בכל הטוב, פירוש דבר הכולל כל הטוב, ואין זה אלא הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הטוב, אשר נתן לך, פירוש כי דבר זה אין ערך אליו אלא מתנת חנם: ואמר (בכל הטוב אשר נתן) לך, לשלול זולתו, לא מלאך ולא שרף יזכה לזה, גם ירמוז במאמר בכל הטוב אל התורה, כאומרם ז"ל (אבות פ"ו מ"ג) ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם:

עולם הפא רק שרועה את התורה בעצמה/י^א.

והלא גם השם יתברך לומד פמו שמבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה, בגמרא ע"ז ג' ט"ו סדר היום שיש להקדוש ברוך הוא שלש שעות עוסק בתורה ושלש שעות דן את העולם וכו' וראוי לך לקיים והלכת בדרכיו וראה מהר"ל שם שהכוונה שלומד תורה היינו שמביט בה ובוחן את העולם עד כמה מתרחק ממה שמחייבת התורה, ומיד בג' שעות שאח"כ דן את העולם ליישרו לפי מה שהתורה מחייבת, וכך גם ראוי לכל אדם ללמוד תורה כדי לדעת מה התורה דורשת ממנו ואח"כ להתבודד לשפוט עצמו וליישר עצמו כפי חיוב התורה.

ובדורות הקללו הכוונה לדור של רבנו בעזנוותינו הרבים נפל למוד התורה מאד. באיכות וכמות ומעט הם הלומדים וגם מהם מעט מאד לומדים תורה לשמה. ועל ראוי לכל אחד להתחזק להקים את כבוד התורה ועוד שמסתמא גם יקבל שכר כנגד כולם.

ידע שהגדולים שהיו בדורות שלפנינו דהינו הרבנים הגדולים שהיו אז לא היו יודעים שום פונות לא מבעי רבנים שלפני האריז"ל שלא ידעו כוונות האריז"ל אלא גם אחריו היו גדולי רבנים שלא עסקו בזה ואף-על-פי-כן היו יכולים לעשות מופתים רק על ידי למוד התורה הקדושה, פי על ידי זה פשהו אומרים איזה דבור נתקיים פך. רוצה לומר שבכח לימוד תורה לשמה בהתמדה ומסירות נפש זכו לבחי' צדיק גוזר והקב"ה מקיים/י^ט. ונראה כוונת רבנו לחזקו שכיון שכח התורה גדול כל כך שאפשר מכח התורה לבד לשנות את הטבע ולעשות מופתים, בוודאי כל שכן שאפשר בכח לימוד התורה לשנות את הטבע של עצמי, ולזכות לתשובה שלימה.

עד כאן ביאור חברותא לשיחה יז

בעניין התורה שהקב"ה לומד, ובעניין השליך אמת ארצה שעל פיה פוסקים גם במתיבתא של מעלה שגם בה לומדים תורה עיין שפתי חיים (פרידלנדר) מועדים ג' עמ' קב.

ועיין שפתי חיים (פרידלנדר) ח"ב אמונה ובחירה פרק פרדס התורה עמ' שז – הקב"ה עוסק בתורה ומכח זה מתחדשת הבריאה בכל עת יש גם תורה במדרגה עליונה יותר ממדרגת המלאכים, כמו שאמרו חז"ל (ע"ז ג'): "שתים עשרה שעות הוי היום, שלש הראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה", מכאן שיש בתורה גם עומק ומדרגה פנימית שגם הקב"ה עוסק בתורה, מהו העסק של הקב"ה בתורה?

מבאר בעל הלשם (לשם שבו ואחלמה, הקדמות ושערים עמ' 32) "כי אור פנימית התורה היא כוחות כל הבריאה כולה בכלל, ובפרט, ובפרט פרטות. פנימיות התורה נתנה את הכח הפנימי לבריאת כל הבריאה בכלל, ולכל פרט ופרט שבנבראים. אך לא רק בריאת העולם היתה ע"י התורה, כמו שאמרו חז"ל (בראשית בר"ר א, א) "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה ... כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם", אלא גם הקיום התמידי של הבריאה הוא בכח התורה, וכך ממשיך הלשם (שם) "וכל מציאות המתחלפים ומתחדשים בכל עת, וכל מקריהם שבכל רגע, הוא נמשך הכל מגילויי אור פנימית התורה שמתגלית בכל עת, בגילויים חדשים מעסק הקב"ה שעוסק בה בכל יום". והביאור הוא כך, שהרי בריאת העולם לא היתה מאורע חד פעמי, ומאז היא מתקיימת מעצמה, אלא הקב"ה בורא את הבריאה מחדש בכל רגע, כמו שכתוב בברכת יוצר "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית".

^א ועיין תורה קנו אם יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי הצדיק, תמה אני, איך אפשר אחר-כך לסבל ולחפץ חיי העולם הזה. וזהו (אבות פ"ד): כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חיי מן העולם. והבן היטב:

ותורה קצט דע שיש המתקה להנצל מענש של אלמן, שלא תמות אשתו, חס ושלום, והוא, על ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על ידי זה נצולין מזה הענש, לבלי להיות אלמן, חס ושלום. וזה אותיות אלמן – ראשי-תבות: מזה נמלצו לחכי אמרתך (תהלים קיט): שעל ידי שמרגישין מתיקות בהתורה נצולין מהענש הזה, וגם הכתוב מסיים: מדבש לפי – שעל ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתיקין הדיון של מיתת אשתו, חס ושלום, כי דבש בגימטריא אשה כמוכא בכתבים:

^י עבודה זרה דף ג: – אמר רב יהודה אמר רב שנים עשרה שעות הוי היום שלש הראשונות הקדוש ברוך הוא יושב ועוסק בתורה שניות יושב ודן את כל העולם כולו כיון שרואה שנתחייב עולם כלייה עומד מכסא הדיון ויושב על כסא רחמים שלישיות יושב ודן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים רביעיות יושב ומשחק עם ליתן שנאמר ליתן זה יצרת לשחק בו.

^{טו} מועד קטן דף טז: – (שמואל ב כג-) אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל אלהים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה.

וכן במדרש תנחומא נשא – פרק כט – לא יאמר אדם איני מקיים מצות זקנים הואיל ואינן מן התורה אמר להם הקב"ה בני אין אתם רשאים לומר כך אלא כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין שנא' (דברים י) ועשית על פי התורה אשר יורוך למה שאף על דבריהם אני מסכים שנאמר (איוב כב) ותגור אומר ויקם לך תדע לך שהרי יעקב בשעה שברך מנשה ואפרים מה כתיב שם (בראשית מח) וישם את אפרים לפני מנשה עשה הקטן קודם לגדול וקיים הקב"ה גזרתו אימתי בקרבנות הנשיאים שהקריב שבט אפרים תחלה שנא' ביום השביעי נשיא לבני אפרים ואח"כ מנשה מנין ממה שקראו בענין ביום השמיני נשיא לבני מנשה:

וכך אמרו חז"ל (מדרש תהילים, קיט, פיסקא לו, ועיין שפתי חיים, אמונה והשגחה, א', עמ' יד-טו, ביאור המדרש) "דברך נצב בשמים", איזה דבר הנצב בשמים, אלא אמר הקב"ה על מזה השמים עומדים על אותו דבר שאמרת 'יהי רקיע בתוך המים וגו' ויהי כן' (בראשית א, ו-ז), וכתוב 'כי הוא אמר ויהי' (תהילים לג, ט) אותו הדבר שאמר הוא עשה, לכך נאמר 'הוא צוה ויעמוד' – אותו הציווי שאמר ומכוחו נהיה הדבר, אותו ציווי ממשיך לצוות ולפעול בכל רגע ורגע כדי שהבריאה תמשיך להתקיים – "בדבר ה' שמים נעשו" (שם, שם, ו) ובאותו הדבר שברא אותן בו הם עומדים לעולם, לכך נאמר 'לעולם ה' דברך ניצב בשמים". כלומר, אותם העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, עומדים וקיימים ובכל רגע ורגע הם מחדשים את הבריאה. אם כן התורה שהיא היתרה הכח והשורש הרוחני שעל ידה ברא השי"ת את העולם, היא הממשיכה לקיים את הבריאה כל הזמן. וזה על ידי עסק התורה של הקב"ה הנותן שפע של קיום לבריאה. עסק התורה נותן לבריאה לא רק קיום להמשיך את מה שהיה בעבר, אלא גם שפע להתחדשות, כלשון בעל הלשם: "וכל מציאות המתחלפים ומתחדשים בכל עת", כי בכל רגע ורגע יש חידושים בבריאה, אמנם לא בעולם הזה הגשמי המוחשי לעינינו, אלא בשורש הרוחני, כי לכל רגע יש תפקידים חדשים בתיקון הבריאה, ויש הארות חדשות שהקב"ה מאיר לבריאה, ליצור את המשימות החדשות ולסייע במילויים, וכל ההתחדשות הזו נמשכת "מגילויי אור פנימיות התורה שמתגלית בכל עת, בגילויים חדשים מעסק הקב"ה שעוסק בה בכל יום". עכ"ל השפתי חיים